

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodický list kurzu

Inovace a podpora výuky na gymnáziu

CZ. 1.07/1.1.11/02.0011

Název kurzu

Sociologie - seminář

Autor kurzu

Mgr. Jarmila Svobodová

Ověřovatel kurzu

Mgr. Petr Kašpar

Vyučovací předmět

SVS – společenskovední seminář (ZSV – základy společenských věd)

Ročník

3. - 4. ročník gymnázia, povinně volitelný seminář (2. ročník – sociologie)

Popis kurzu

Kurz je určen k využití v hodinách společenskovedního semináře (popř. může doplnit učivo sociologie v běžné výuce). Řazení vychází z postupu v knize *Odmaturuj ze ZSV* s drobnými překryvy témat, poslední kapitola rozšiřuje učivo o nástin oborových sociologií. Cílem je procvičení látky již probrané v nižších ročnících, její rozšíření a příprava k odborné prezentaci teorií vybraných sociologů. K vytvoření správných návyků při odborné práci slouží doprovodné úkoly, např. vytváření slovníků. Kurz poskytuje jak podporu k práci v hodinách, tak možnost procvičování učiva při domácí přípravě.

V první kapitole jsou uvedeny podmínky (doporučené) ke klasifikaci ve čtvrtletí, v němž bude kurz využíván, neboť je jen jednou složkou probírané látky společenskovedního semináře. V této kapitole se žáci rozhodnou pro sociologa, jehož teorii se budou více věnovat:

- prostudují ji,
- zařadí do dobového kontextu,
- vyhledají, zda byla v různých obdobích rozličně vykládána,
- porovnají s dalšími teoriemi (dané doby, stejného směru, odlišné koncepce),
- vytvoří prezentaci, v níž seznámí seminaristy s výsledky své dosavadní práce,
- nakonec projdou procedurou obhajování vlastní práce před kolegy seminaristy,
- provedou oponenturu prezentace jiného žáka,
- odborné termíny používané daným sociologem vloží do slovníku v přiměřeném rozsahu tak, aby byl slovník dostačující pro základní orientaci v oboru,
- pro přehlednost zpracují teorii sociologa jako slovníkové heslo,
- společně vypracují přehledovou tabulku prezentovaných sociologů a jejich teorií.

Dále mohou žáci v první kapitole navrhnout vylepšení kurzu, aby jim byl více nápomocen k jejich práci. Tato možnost je poskytována hned v úvodní kapitole, aby si žáci byli vědomi této možnosti od začátku kurzu a měli ji na očích, kdykoli do kurzu vstupují.

Ve druhé kapitole si žáci zopakují **vývoj sociologie**, její metody a nejvýznamnější představitele. Připomenou si paradigmatickosti oboru a rozdíly mezi psychologii a sociologií. Kapitola věnovaná **kultuře** je zaměřená především na cvičení a rozlišení etnocentrismu a kulturního relativismu. I kapitola věnovaná na **socializaci** je doplněna větším množstvím cvičení vhodných do výuky. Jedním ze stěžejních pojmů jsou sociální útvary, v nichž k socializaci dochází. **Sociální změna** je tématem páté kapitoly. Zároveň je zde umístěn souhrnný opakovací test učiva z *Odmaturuj ze ZSV*, protože následující kapitola obsahuje nástin dvou speciálních oborů sociologie, sociologii náboženství a politické sociologii. Na konci šesté kapitoly jsou umístěny **zajímavé odkazy**.

Kurz je zaměřen na individualizaci a osobnostní rozvoj. Dovednosti v něm získané budou mít význam nejen pro budoucí studenty sociologie, ale i dalších humanitních oborů.

Vzdělávací cíle

Kurz rozšiřuje učivo základů sociologie, přibližuje je pomocí cvičení vhodných k realizaci v hodinách, zároveň prohlubuje dovednosti potřebné k práci s odbornými texty, jedná se zvláště o:

- získání znalostí o sociologii nad rámec běžného středoškolského učiva zaměřením na paradigmatickosti a jednotlivé představitele oboru (žák bude znát),
- interpretace myšlenek konkrétního sociologa, vyhledání kontextu s dobou jejich vzniku, užití většího množství zdrojů, jejich porovnání, aplikace jeho teorie na současné společenské dění, systematizace zjištěných skutečností a provedených analýz do prezentace, obhajoba práce (žák bude umět),
- respektování zdrojů, práce s nimi, jejich správné citace při tvorbě prezentace, zhodnocení jejich vhodnosti a přiměřenosti k požadované úrovni zpracování (žák bude rozumět),
- vliv dobového kontextu na konkrétní teorii, srovnávání se současnými teoriemi, zdůvodnění myšlenkového posunu změnou společnosti a prohloubením znalostí v oboru - kompetence k řešení problémů (žák bude analyzovat),
- zhodnocení přínosu spolužákovy prezentace a formy jejího provedení pomocí oponentury - pracovní kompetence (žák bude rozhodovat),
- vytvoření přehledové tabulky pro srovnání jednotlivých sociologů založené na prezentacích (zde je nutná dohoda již před začátkem přípravy prezentací, aby všechny prezentace obsahovaly srovnatelné údaje); cvičení vedoucí k pochopení výhodnosti kooperace oproti konfliktu na konkrétních příkladech, při kooperaci kladení důrazu na utváření společného stanoviska, jeho vhodného formulování, změna stanoviska při měnících se podmínkách, prosazování stanoviska, vhodné rozdělení rolí při plnění úkolů, schopnost vzájemné pomoci, správné zhodnocení svých schopností a jejich užití ve prospěch celku; vzájemný respekt a ocenění dobré práce kolegů i oponentů; přijetí kritiky jako pomoci ke zdokonalení práce, vystupování, doplnění informací pro vytvoření názoru na danou problematiku - kompetence občanské a sociální (schopnost žáků spolupracovat),
- hodnocení:
  - přínosu zvoleného sociologa,

- svého přínosu k danému tématu,
- spolužákova přínosu,
- hodnocení přínosu kurzu; diskuse k probíraným tématům (žák bude hodnotit).

Strategie výuky

Kurz je výukovou osnovou pro daný předmět a umožňuje doplnění chybějícího učiva v případě absencí. Zároveň je podporou k domácímu procvičování probraného učiva, tomu slouží testy, úkoly a doporučená literatura (stránky). Cvičení jsou naopak určena jako inspirace pro vyučující k praktickému doplnění hodiny.

Celková koncepce je následující: žák si na začátku kurzu vybere konkrétního sociologa a jeho sociologickou teorii, s níž bude v průběhu kurzu pracovat.

Úvodní seminář bude věnován základním instrukcím ke studiu vybrané teorie, k dobovému kontextu, vhodnosti různých zdrojů, k požadavkům na prezentaci a k formě odkazů. Zároveň jsou žáci informováni, že budou po skončení všech prezentací vytvářet srovnávací tabulku všech prezentovaných teorií, z čehož vyplývá nutnost domluvit se na základních bodech, které bude obsahovat každá prezentace. Musejí promyslet důležitá kritéria pro systematizaci jednotlivých teorií. Mohou diskutovat v hodinách i při domácí přípravě pomocí fóra. Každopádně by k dohodě měli dojít před začátkem přípravy první prezentace.

Postup dalších seminářů vychází z řazení jednotlivých kapitol kurzu. Probírané učivo je doplňováno prezentacemi žáků o jejich zvoleném sociologovi, jeho teorii, době jejího vzniku a míře rozvoje oboru v dané době. Žáci mohou vyzvat spolužáky ke spolupráci při prezentaci, k hledání dalších příkladů uvedených skutečností, případně i takových, které teorii vyvracejí. Zde se zaměřují na míru možného zobecnění, na platnost v rámci jedné kultury. Po skončení prezentace proběhne diskuse, kterou si moderují (formou anglické diskuse) prezentující žáci. Následně zhodnotí svou práci i své vystoupení. Pak vystoupí žák, který měl za úkol provést oponenturu. Spolužáci vyzvednou pozitiva, poté doporučí prezentujícímu možná vylepšení. Oponent zpracuje zprávu o obsahu prezentace, její formě a způsobu obhajoby, názornosti, pochopitelnosti, vhodnosti zdrojů, použitelnosti k zpracování přehledné tabulky, uvede i hodnocení provedené spolužáky, utvoří závěr. Písemnou formu odevzdá.

Po projití témat žáci společně vytvoří přehledovou tabulku a vypracují k ní komentář usnadňující orientaci v tabulce a vysvětlující základní souvislosti. Poslední dva semináře jsou věnovány systematizaci poznatků, shrnutí nabytých znalostí a dovedností, zformulování možností dalšího rozvoje vhodného pro další studium.

Příprava v seminářích směřuje k procvičení již nabytých znalostí, jejich rozšíření, dále k prohloubení dovedností a návyků důležitých pro odbornou práci.

Kurz je tedy pouhou podporou k těmto činnostem. Hlavní důraz je logicky kladen na práci v semináři. Zde jsou žáci seznámeni s pravidly odborné práce, při semináři musejí kooperovat, koordinovat svou činnost, formulovat myšlenky, vhodně komunikovat, obhajovat své názory, vytvářet vlastní definice pojmů na základě znalostí problematiky, hodnotit vhodně vystoupení svá i svých spolužáků, tak aby vedla k rozvoji znalostí a dovedností. Především v semináři jsou vedeni k vnímání dobového kontextu jednotlivých teorií, aby při studiu dalších společenskovědních oborů vycházeli z tohoto kontextu. Dále jsou připravováni na práci s více zdroji, aby se v budoucnu při odborné práci snažili získat co nejvíce odborných materiálů z rozličných pramenů.

Doporučený postup

Při implementaci kurzu do výuky je doporučeno dostatečně naplánovat následující body:

- vstupní informace sloužící k správnému zpracování prezentace, seznámení s pravidly jejího hodnocení, vysvětlení zadání společné seminární práce tak, aby se žáci mohli předem domluvit na její formě, rozdělit si role, i zde je vhodné žáky předem seznámit s pravidly hodnocení,
- časový harmonogram prezentací, aby odpovídaly probírané látce, s ohledem na mimořádné situace (nemoc žáka, akce školy ...),
- průběžnou kontrolu porozumění zadaným úkolům a studijním materiálům,
- zadávání příslušných studijních materiálů před přímou výukou k prostudování, aby byla zajištěna základní orientace v dobovém kontextu pro rozbor myšlenek a následnou diskusi,
- důležitá je podpora žáků v nacházení nových souvislostí, utváření teorií, jejich dokazování, přičemž nebudou upřednostňována data teorii podporující, i fakta mluvící proti ní mohou vést k jejímu upřesnění, prohloubení, změně,
- při přípravě prezentace zvážit, které z úkolů zpracovávat ve škole (vzhledem k možné okamžité konzultaci) a které ponechat samostatné přípravě mimo školu (vyžaduje nerušenou práci),
- zapojování žáků do diskusí (vnášení nových úhlů pohledu, vyhledávání nedostatků, poskytování příkladů, nácvik obhajování vlastních myšlenek a výsledků šetření), diskuse musí být přínosná, racionální, nesmí téma rozmělnit, proto má být stanoven její cíl a vždy provedeno shrnutí, zformulováním výsledků diskuse obvykle vyjde najevo její skutečný přínos,
- při hodnocení prezentace dbát na informační úroveň, přesnost, porozumění prezentujícího dané problematice a jeho schopnost toto porozumění předat, na vlastní přínos, na provedení odborné diskuse, způsob prezentace, vhodnost zdrojů a na korektnost jejich citací, na formální stránku práce; proto je vhodné pravidla hodnocení předem stanovit, tím se ušetří čas určený hodnocení náležitostí prezentací ve prospěch diskuse k tématu.

Časový harmonogram

Na studium v daném rozsahu se předpokládá doba 3 měsíců (podle časové dotace semináře). Kurz je možné použít zároveň jako osnovu výuky a doporučuje se jej využívat v každé hodině. V takovém případě je vhodné dát jednotlivým kapitolám časový harmonogram.

Kurz může být i doplňkem hodin ZSV v druhém ročníku (v tom případě lze použít spíše jeho testovací a informační složky, popř. cvičení).

Předpokládané vstupní znalosti, dovednosti žáka, požadavky kladené na žáka, aby mohl kurz absolvovat

Uvedené požadavky vycházejí jednak z dosažených znalostí základů sociologie, jednak z uživatelských dovedností, které jsou součástí dosavadní výuky informatiky a výpočetní techniky ve škole:

- znalosti základů sociologie, základního odborného názvosloví (v rozsahu učiva ZSV-sociologie ve druhém ročníku),
- dovednost uvádění bibliografických citací, správnost odkazů na zdroje, základní orientace při vyhledávání vhodných zdrojů (zde je doporučeno na začátku kurzu

zopakovat základní pravidla formou vyhledávání nedostatků v konkrétních odborných pracích),

- schopnost práce na internetu, uživatelské znalosti internetových prohlížečů, včetně funkcí download, upload,
- dovednosti práce v různých operačních systémech (Windows, Linux - řešeno v rámci předchozího studia),
- schopnost práce v kancelářském software (rich-textový editor, tabulkový procesor, software na tvorbu prezentací, schopnost vyznat se ve formátech kancelářského software),
- schopnost práce s Portable Document Format (pdf),
- dovednosti práce v grafických programech (volný výběr).

Softwarové vybavení k uspořádání e-learningového projektu ve škole

Kurz byl vytvořen v prostředí LMS Moodle, k jeho užívání je potřebná:

- síťově dostupná běžící serverová instalace LMS Moodle, lokální nebo vzdálená,
- vytvořená přístupová data (uživatelé, role).

Na pracovních stanicích je požadovaná výbava:

- síťové připojení včetně možnosti využití internetu,
- libovolný operační systém s grafickou nadstavbou,
- některý z obecně používaných grafických internetových prohlížečů s podporou Adobe Flash,
- kancelářský software schopný pracovat s obecně používanými formáty (rich-text dokumenty, tabulky, prezentace),
- prohlížeč PDF (Portable Document Format).

Name of Course

Sociology – Seminar

Author of the course

Mgr. Jarmila Svobodová

Course verification

Mgr. Petr Kašpar

Subject

Social Science Seminar (SES - the basics of social sciences)

Year

Third - 4 school year, compulsory optional course (2nd year – Sociology)

Course Description

This course is designed for use in the social science seminar lessons (or may supplement the regular curriculum of sociology teaching). Ordering procedure is based on the book “*Odmaturuj ze ZSV*” with small overlapping topics, the latest chapter extends the curriculum outline of professional sociology. The aim is to practise the curriculum that has already been memorized in the lower grades, its expansion and preparation for professional presentation of selected theories of sociologists. To create the right habits in the training work there are supporting tasks such as creating dictionaries. The course provides both support to work in hours and the possibility of practising the curriculum during home preparation. The first chapter sets out the conditions (recommended) for classification in the quarter in which the rate will be used, since it is only one component of the social sciences subject matter of the seminar. In this chapter, students opt for a sociologist whose theory they will dedicate more attention to:

- study it,
- include it in the contemporary context,
- seek, whether it was variously interpreted at different times,
- compare it with other theories (of the time, the same direction, different concepts),
- create a presentation in which they make other seminarians familiar with the results of their previous work,
- Finally, go through the procedure of defending their own work in front of fellow seminarians,
- write opponency to another pupil's presentation
- insert technical terms used by the sociologist into the dictionary in a reasonable range so that the vocabulary be sufficient for basic orientation in the field,
- process the theory of the sociologist as a dictionary password to ensure clarity
- jointly develop an overview table of the presented sociologists and their theories.

Furthermore, pupils may use the first chapter to mention suggestions for improvements of the course in order to make it more helpful to them in their work.

In the second chapter, students repeat the **development of sociology**, its methods and the most important representatives in the field. They will remember the paradigm-like nature of this subject and the differences between psychology and sociology. The chapter on **culture** is primarily focused on training the distinction of ethnocentrism and cultural relativism. Even the chapter on **socialization** is supplemented with plenty of exercise appropriate to the teaching. One of the key concepts is social formations, in which socialization occurs. **Social change** is the fifth chapter. At the same time, there is a comprehensive test of repetition of the “Odmaturuj ze ZSV” subject matter. The next chapter contains an outline of two special fields of sociology, sociology of religion and political sociology. At the end of the sixth chapter there is a list of **interesting links**.

The course focuses on individualisation and personal development. Skills gained in it will be important for future students of not only sociology, but of other humanities as well.

Educational goals

The course extends the fundamentals of sociology curriculum, approaching them with exercises suitable for implementation in hours, while deepening the skills needed to work with specialized texts, it is particularly on:

- acquisition of sociology knowledge beyond the normal high school curriculum focusing on paradigm and representatives in the field (student will know)
- interpretation of a particular sociologist's ideas, finding the context of the time of their creation, use of multiple sources, comparing them, application of the theory to contemporary social life, systematization of the findings and analysis in the presentation, defense of the seminary work (student will be able to),
- respecting the resources, work with them, quoting them correctly when creating a presentation, assessing their suitability and appropriateness to the required level of treatment (student will understand)
- impact on the specific context of contemporary theory, comparison with current theories, the justification of intellectual shift change and deepening of knowledge in the field - the competence to solve problems (student will analyze)
- assessing the benefits of a classmate's presentation and forms of its implementation using adversary - working skill (student will decide)
- a summary table for comparison of individual sociologists based presentations (agreement is necessary before the start of the preparation of presentations so that all the presentations contain comparable data), exercise leading to understanding the advantages of cooperation over conflict in specific instances, cooperation with emphasis on the formation of a common position , the proper formulation, opinions change with changing conditions, promotion views, appropriate division of roles in the tasks, the ability of mutual assistance, proper assessment of their capabilities and their use for the benefit of the whole, mutual respect and appreciation of colleagues' and opponents' good work, acceptance of critics as help to improve the work, behavior, adding information to form an opinion on the issue - civil and social competence (the ability of students to collaborate)
- Evaluation of:
  - The contribution of a selected sociologist
  - Student's own contribution to the topic,
  - Classmate's benefits

- Evaluation of the course contribution rate; discussion on the taught topics (student will assess).

Teaching strategy

The course is an outline for teaching the subject and provides the missing subject matter in the case of absence. At the same time it serves as support for home practice of the curriculum, it serves tests, assignments and recommended reading (pages). The exercises are in contrast intended as a source of inspiration for teachers to supplement the practical lessons.

The overall concept is the following: at the start of the course the pupil selects a particular sociologist and sociological theory, with which he or she will work in the course.

The introductory seminar lesson will be devoted to the study of basic instructions selected theories of the period; context, the suitability of different sources, the requirements for presentation and form links. At the same time students are informed that after all the presentations they will create a comparative table of all the presented theory, implying the need to agree on basic points which each presentation will contain. They think of important criteria for systematization of theories. They discuss the lessons and home preparation using the forum. Anyway, the agreement should take place before the first presentation preparation.

Further seminars follow the arrangement of individual chapters of the course. Discussed curriculum is supplemented by presentations by students about their chosen sociologist, his or her theory, the time of its occurrence and degree of development of the field at any given time. Students can invite classmates to collaborate in the presentation, search for other examples of the mentioned facts, or even those that refute the theory. Here we focus on possible rate of generalization, the validity within a culture. After the presentation there will be a discussion moderated (in the form of English Talk) by the presenting students. Then students will self-evaluate their work and their performance. Then the child who was supposed to opponency will have a speech. Classmates pick up positives and recommend possible improvements to the presenter. The opponent processes a report on the presented content, its form and method of defense, clarity, comprehensibility, appropriateness of resources used for processing the summary table, gives an evaluation by peers, and forms a conclusion. He will hand in the written form of the report.

After going through topics students create a scoreboard together, with a commentary facilitating orientation in the table and explaining the context. The last two workshops are devoted to systematising knowledge and summarizing the acquired knowledge and skills in order to formulate options for further development suitable for further study.

Preparation of seminars is aimed at practising already acquired knowledge, their distribution, as well as further deepening of skills and habits essential for professional work.

The course is just intended to support these activities. Major emphasis is logically placed to work in the seminary. Here students are made familiar with the rules of professional work, they must cooperate in the seminar, coordinate their activities, formulate ideas, communicate appropriately, advocate their views, create their own definitions based on knowledge of the issue, properly evaluate their performance and that of their classmates, so that the latter lead to the development of their knowledge and skills. Especially in the seminar they are encouraged to perceive the context of contemporary theories so as to later base the study of other social sciences on it. Furthermore, they are prepared to work with more resources, which will teach them trying to get the most professional materials from various resources in their future professional work.

Recommended procedure

In the implementation of a course of instruction it is recommended to adequately plan the following points:

- input information used for the correct processing of the presentation, familiarization with the rules of evaluation, a common explanation entering seminary work so that pupils can agree in advance on the form, divide the roles, even at this point it is essential that students should be made familiar with the rules of evaluation in advance
- Schedule of presentations to match the substance discussed with regard to emergency situations (pupil's illness, school events ...),
- Ongoing monitoring of tasks and study materials comprehension
- ordering the study materials prior to direct teaching in order to ensure a basic orientation in the contemporary context for the analysis of ideas and subsequent discussion,
- it is important to support students in finding new connections, creating theories and their evidence, while not only data supporting the theory be preferred, as even facts speaking against it can lead to its specification, deepening, alteration,
- When preparing a presentation to consider which of the tasks to handle at school (due to possible immediate consultation) and leave separated for training outside school (requires uninterrupted work)
- involving students in discussions (bringing new perspectives, finding gaps, providing examples, practising defence of their own ideas and results of the investigation), the discussion must be beneficial, rational, not subject pulp, therefore, its goal has to be set and a summary always carried out, the formulation of the results of a discussion usually shows its real contribution.
- when evaluating the presentation, see to level of information, accuracy, the presenter's understanding of the issues and his or her ability to pass this understanding on their own, design of the professional discussion, way of presenting, appropriateness of resources and correctness of their citations, formal aspect of the work; it is appropriate to set evaluation rules in advance, thus saving time required for assessment of the presentation in favour of a topic-related discussion.

Timetable

The study in the range expects a time period of 3 months (depending on the time allocation for seminars). The course can also be used as a teaching outline and is recommended to be used in every lesson. In this case it is appropriate to give each chapter a timetable. The course may also complement civic education hours in the second year (in which case you can rather make use of its informative and testing components, eventually exercises).

Expected input knowledge, skills, student-to-student demands in order to complete the course

These requirements are based on knowledge obtained from both the foundations of sociology and the practical skills that are part of the current teaching of Computer Science in schools:

- basic knowledge of sociology, basic professional terms (in the range of curriculum-ZSV sociology in the second year),
- skill of placing bibliographic citations, correct references to the source, basic orientation when searching for appropriate resources (here, it is recommended to repeat the basic

rules of searching at the beginning of the course through searching deficiencies in specific scientific literature),

- Ability to work on the Internet, user knowledge of Internet browsers, including download, upload functions,
- The skill to work in different operating systems (Windows, Linux - addressed in the previous study),
- Ability to work in an office software (rich-text editor, spreadsheet, presentation software to produce, the ability to navigate through the office software formats)
- Ability to work with Portable Document Format (PDF)
- Work skills in graphic programs (free choice).

Software equipment necessary to organize the e-learning project at school

The course was created in the Moodle environment, its use requires:

- network-accessible server running Moodle installation, local or remote,
- access data created (users, roles).

Equipment required at the workstations:

- Network connectivity options including Internet usage,
- any operating system with a graphical superstructure
- any of the commonly used graphical web browsers with support for Adobe Flash
- office software capable to work with the generally used formats (rich-text documents, spreadsheets, presentations)
- PDF viewer (Portable Document Format).